

УДК 331.5:005.336 [053.81] (477)
JEL Classification E 24, I 21, O 15

Міщук Н.В.,
*асистент кафедри інформаційних систем у менеджменті,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ОСВІТА ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ

Mishchuk N.V.,
*assistant at the department of management information systems,
Ivan Franko National University of Lviv*

EDUCATION AS A FACTOR IN THE COMPETITIVENESS OF YOUTH IN THE LABOUR MARKET

Постановка проблеми. Інноваційний напрямок соціально-економічного розвитку України вимагає нових підходів до ефективного використання трудового потенціалу з метою оптимальної відповідності до вимог ринку та потреб громадян. Тому такі фактори як рівень освіти та якість освітніх послуг, що сприяють ефективному розвитку економіки, в наші дні викликають підвищений інтерес суспільства.

Безумовно, із зростанням необхідності підвищення рівня якості трудової діяльності і конкурентоспроможності економічно-активного населення особливої уваги потребують проблеми не лише забезпечення ринку якісно підготованими фахівцями, але й підвищення рівня заробітної плати, покращення умов праці з метою зростання мотивації до праці молодих спеціалістів, оскільки від кваліфікованої праці молоді значною мірою залежить поступальний розвиток окремих підприємств, регіонів і країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенню ролі освіти у забезпеченні конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці присвятили свої роботи Д. Богиня, І. Войналович, О. Грішнова, М. Кримова, І. Леган, Е. Лібанова, Л. Лісогор, О. Мельничук, І. Петрова, В. Куценко, О. Левченко, В. Приймак, М. Семикіна, О. Цимбал, Л. Шаульська, Л. Шевченко та інші вчені. Однак, незважаючи на широке коло наукових досліджень проблем формування якісних конкурентних характеристик молоді людини, недостатньо розкритими залишаються питання визначення ролі та особливостей впливу освіти молоді людини на формування її конкурентоспроможності.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні освіти як одного з чинників конкурентоспроможності молоді на ринку праці України. Основними завданнями дослідження є визначити місце і роль освіти у формуванні трудового потенціалу молоді людини, охарактеризувати освіту як один із чинників конкурентоспроможності молоді на ринку праці України, проаналізувати динаміку показників економічної активності населення України залежно від рівня освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-економічні умови сьогодення характеризуються динамічним розвитком суспільства, розширенням інформаційно-економічного простору та перебудовою потреб людей під впливом освіти. В таких умовах фундаментом успішного економічного розвитку держави постає її трудовий потенціал, а саме рівень освіти і кваліфікації громадян, інтелектуальні творчі здібності та вміння ефективно застосовувати знання членів суспільства. Тому актуальності набуває оцінка не лише наявних можливостей і ресурсів молодих фахівців, але й потенційних резервів для ефективного використання набутих знань і компетентностей, подальшого вдосконалення та професійного розвитку.

Із розвитком суспільства, що характеризується зростанням потреб людей у кількості та якості благ, спостерігається і підвищенням вимог щодо якості знань та вмінь індивідуумів. Під впливом паралельного зростання вимог до стандартів якості життя і умов забезпечення його гідного рівня змінюються і домінуючі фактори, що є конкурентними перевагами трудового потенціалу. Зокрема, інтелектуально розвинена і освічена особистість з умінням використовувати набуті знання й уміння є більш конкурентоспроможною на ринку праці. Тобто освіта набуває статусу соціальної гарантії та суттєво впливає на рівень добробуту населення.

На перший погляд може видатись, що освіта є загальновідомим поняттям і не потребує детального аналізу. Однак, не існує універсального комплексного визначення поняття «освіта» і у дослідженнях вітчизняних науковців спостерігаються різні підходи до його трактування.

У науковій літературі найчастіше освіта розглядається як процес здобуття певних знань, умінь та навичок під час навчання. Соціологи ж досліджують освіту і як соціальний інститут. Окремі визначення сутності освіти, сформульовані різними авторами, подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Підходи науковців до трактування сутності поняття «освіта»

Грішнова О.А.	...цілеспрямований процес набуття, розширення та оновлення знань, виховання та навчання в інтересах людини, суспільства, держави, що супроводжується констатацією досягнення громадянином встановлених державою освітніх рівнів [1, с. 186]
Ромін А. В.	...централізований процес виховання й навчання на користь людини, суспільства, держави, що супроводжується досягненням людиною встановлених державою освітніх рівнів [2]
Дворецька Г.В.	освіта як соціальний інститут, з одного боку, є сукупністю певних установ, осіб, що забезпечені певними матеріальними засобами і виконують відповідні соціальні функції, а з другого – це система ідей, правил, норм, стандартів поведінки учасників освітньої діяльності [3]
Шевченко В.О.	освіта як чинник виробництва являє собою організовану, впорядковану і спрямовану на досягнення конкретних цілей сферу людської (суспільної) діяльності, функцією якої є відтворення головної продуктивної сили суспільства – робочої сили, здійснення цілеспрямованого впливу на індивіда з метою передачі йому інформації та знань, їх систематизації у процесі навчання у навчальних закладах, формування умінь та навичок [4, с.30]

Джерело: розробка автора

Згідно законодавства, а саме Закону України «Про освіту», освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави. А метою освіти визначено всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [5].

Нами в даному дослідженні освіта розглядається не лише як процес здобуття знань, соціокультурний інститут чи явище, а як один із чинників формування конкурентоспроможності молоді на ринку праці.

В сучасній економічній науці місце і роль освіти у формування конкурентоспроможності робочої сили досліджується з позицій декількох підходів:

- освіта як джерело розвитку освітньо-кваліфікаційної характеристики;
- освіта як основа професійної діяльності;
- освіта як конкурентна перевага.

На думку Грішнкової О.А., освіта є базою професіоналізації людини, оскільки чим вищий рівень освіти має людина, чим більше вона знає і чим краще вміє вчитися, тим швидше (за інших рівних умов) вона може засвоїти додаткові професійні навички, оволодіти новою професією, зорієнтуватися в зміні ситуації, прийняти правильне рішення і т.п. Тобто в сучасних швидкозмінних економічних і технологічних умовах високий рівень освіти означає передусім готовність людей до динамічного професійного життя, що є основою конкурентоспроможності [6].

Войналович І.А зазначає, що освіта є важливим чинником, що визначає рівень конкурентоспроможності робочої сили та можливості його підвищення протягом усього періоду професійної діяльності індивіда [7]

Погоджуємось з думкою Якимової Н.С. про те, що освіта є невід'ємною складовою підвищення конкурентоспроможності молоді, що забезпечує не лише отримання певного освітнього рівня, а й формування конкурентних переваг особистості. Освіта також впливає на професійно-кваліфікаційну структуру ринку праці, рівень розвитку економіки та людського капіталу [8].

Аналіз статистичних даних 2015-2017 років щодо економічної активності, зайнятості і безробіття населення у віці 15-70 років за рівнем освіти довів, що чим вищий рівень освіти у населення, тим вищий рівень його економічної активності та рівень зайнятості (рис. 1, 2).

Конкурентоздатність молоді, як одного із найактивніших суб'єктів ринку праці регіону, тісно пов'язана з поняттям конкурентний потенціал.

Леган І.М. під конкурентним потенціалом молоді розуміє наявність нереалізованих можливостей та ресурсів формування у молоді конкурентних переваг на ринку праці [10, с. 20]. А визначають конкурентний потенціал, на думку науковця, особистісний, освітній, інтелектуальний, інноваційний, мотиваційний потенціали.

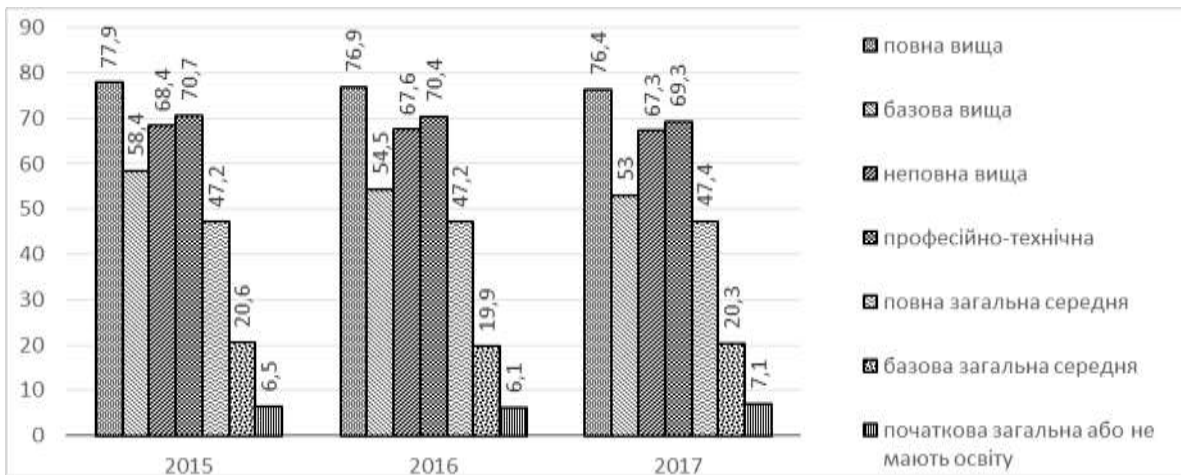

Рис. 1. Рівні економічної активності населення у віці 15-70 років за рівнем освіти в Україні у 2015-2017 роках

Джерело: побудовано автором на основі [9]

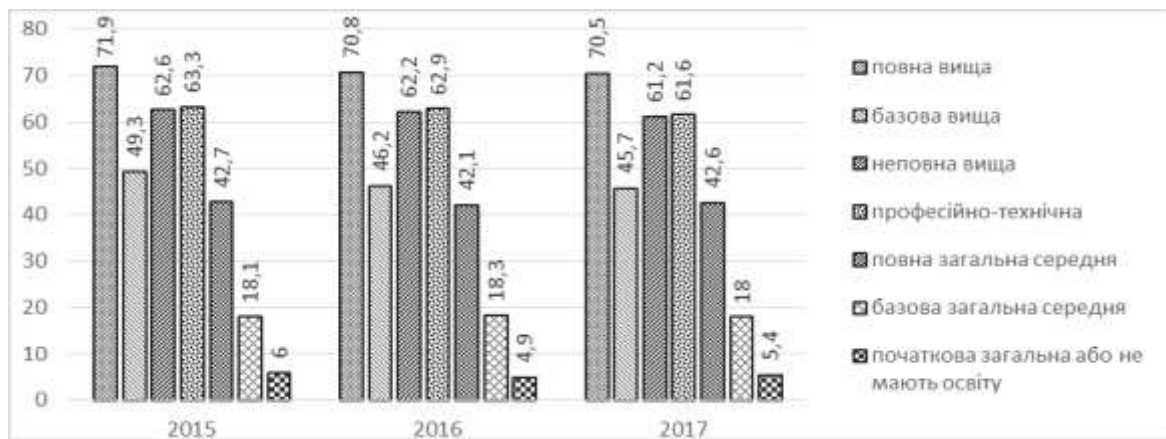

Рис. 2. Рівень зайнятості населення України у віці 15-70 років за рівнем освіти

Джерело: побудовано автором на основі [9]

Статистичні дані вказують і на те, що найвищий рівень освіти (вища освіта) забезпечує і найнижчий рівень безробіття населення України у віці 15-70 років (рис. 3).

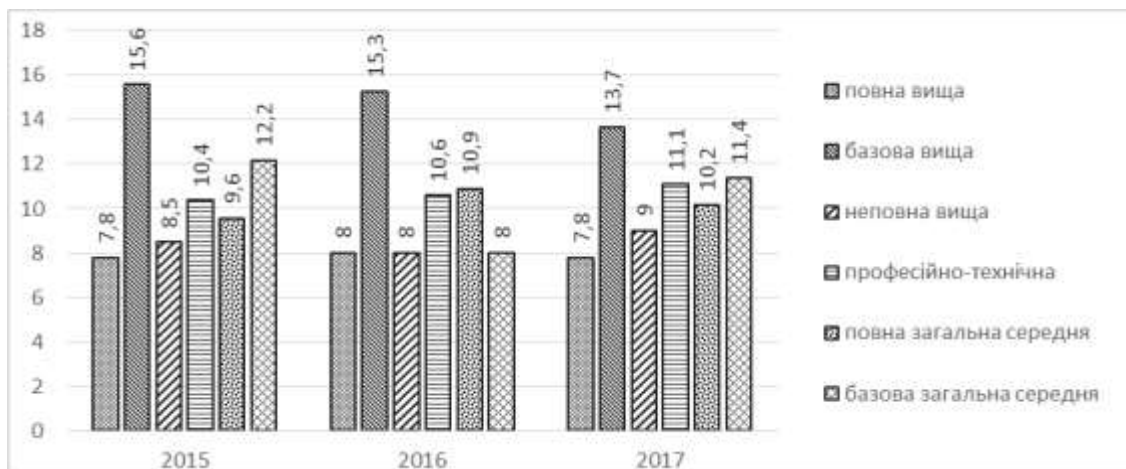

Рис. 3. Рівень безробіття населення України у віці 15-70 років за рівнем освіти

Джерело: побудовано автором на основі [9]

Ми пропонуємо визначити *конкурентний потенціал молоді* як сукупність наявних і потенційних внутрішніх можливостей та ресурсів молоді людини, які сприяють формуванню її конкурентних переваг та збільшенню рівня конкурентоспроможності на ринку праці.

На нашу думку, найвагомішою складовою конкурентного потенціалу молоді людини є освітній потенціал.

Під *освітнім потенціалом молоді* будемо розуміти сукупність нагромаджених теоретичних знань і практичних умінь, а також потенційні можливості для подальшого освітньо-професійного вдосконалення з метою забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці.

Найсуттєвішими показниками освітнього потенціалу молоді вважаємо:

- рівень та якість здобутої освіти;
- відповідність професійної кваліфікації вимогам ринку;
- прагнення до підвищення освітньо-професійного рівня;
- схильність до інформальної освіти (самоосвіти);
- готовність до професійної перепідготовки.

Освітній потенціал молоді перебуває в тісному взаємозв'язку з трудовим потенціалом. А науковцями доведено, що освіта впливає на формування та використання трудового потенціалу. Зокрема, на думку Грішної О.А., цей вплив проявляється у таких випадках:

- через зростання кваліфікаційного рівня та освіти економічно-активне населення підвищує продуктивність праці та ефективність економіки;
- освіта розкриває в людині ділові навички та підприємливість, а поняття «розподільчий ефект освіти» визначає здатність працівників приймати правильні рішення;
- освіта підвищує чутливість людей до нових наукових ідей і технічних розробок, що сприяє підвищенню продуктивності праці й економічному зростанню регіону [11, с. 96].

Серед чинників, які визначають ефективність процесу формування освітнього і трудового потенціалу молоді, варто виокремити наступні:

- наявність чіткої стратегії соціально-економічного розвитку країни;
- формулювання загальнонаціональної концепції освітньої діяльності;
- розробка та впровадження прийняття освітніх стандартів;
- здійснення профорієнтаційної роботи з молоддю;
- створення умов для банківського кредитування навчання молодих людей;
- сприяння розвитку дистанційної освіти;
- стимулювання підвищення рівня освіти молодих фахівців;
- сприяння інформатизації освіти;
- популяризація серед молоді затребуваних професій.

На думку Мельничук О.П., вітчизняна освіта досить ґрунтовно підходить до формування компонентів освітньої складової трудового потенціалу – його базової складової, яка являє собою органічну єдність освітніх та кваліфікаційних характеристик і ділових якостей працездатного населення, набутих в процесі навчання, що дають змогу реалізовувати власні трудові здібності і трудові можливості з метою узгодження суспільних та індивідуальних інтересів на основі впровадження інноваційних підходів та сучасних технологій [12, с. 16].

Реалізація трудового потенціалу молодого покоління безпосередньо залежить від внутрішніх чинників, які впливають на формування конкурентоспроможності особистості. Одними із найвизначальніших вважаємо рівень і якість освіти.

На думку Леган І.М., під рівнем освіти варто розуміти ступінь відповідності здобутому освітньо-кваліфікаційному рівню теоретичних знань, вмінь та навичок, набутих у закладі освіти; а під якістю освіти – здатність використовувати на практиці набуті теоретичні, практичні та прикладні знання, а також результативність освітнього процесу [10, с. 61].

На нашу думку, якість освіти визначають характеристики, подані на рис. 4.

Рис 4. Характеристики, що визначають якість освіти

Джерело: розробка автора

Дослідження умов і чинників формування конкурентних переваг молоді на ринку праці вимагає більш детального аналізу основних складових конкурентоспроможності.

На нашу думку, варто виокремити три основні групи складових формування конкурентоспроможності молодих фахівців: соціально-особистісну, освітньо-професійну та суспільно-економічну.

Вважаємо, що найбільший вплив на формування конкурентоспроможності молодого покоління здійснює освітньо-професійна складова, яку визначає низка характеристик, а саме освітні, кваліфікаційні та професійні (рис. 5).

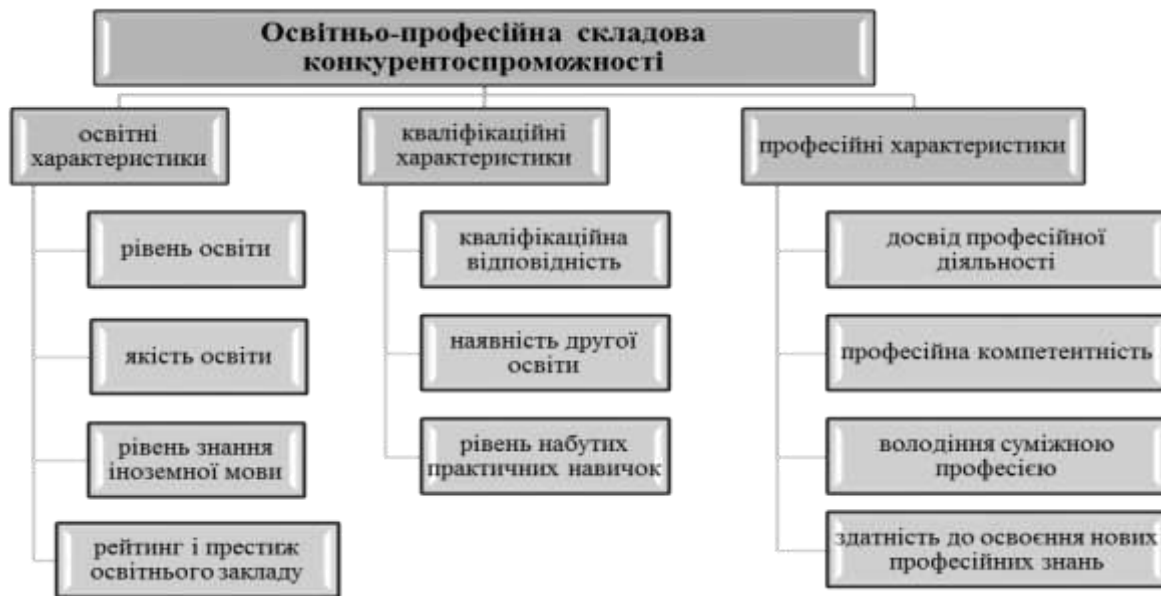

Рис. 5. Структура освітньо-професійної складової конкурентоспроможності фахівця
 Джерело: розробка автора

Рейтинг і престиж освітнього закладу, в якому навчався молодий фахівець, також суттєво впливає на рівень його конкурентоспроможності. Роботодавці часто віддають перевагу випускникам престижних закладів вищої освіти, які мають певний статус, рівень акредитації, поважний вік та відповідну ліцензію, вважаючи, що вони надають більш якісні освітні послуги.

Слід зауважити, що у формуванні трудового потенціалу молоді людини не останню роль відіграє система освіти. Освіта, як галузь соціальної інфраструктури, покликана забезпечувати життєздатність людини, підприємницьких структур та суспільства. Саме освітня галузь здатна впливати на усі суб'єкти господарювання, сприяючи розвитку трудового потенціалу молодого покоління.

Якість вищої освіти сьогодні розглядається як одна з важливих умов професійної підготовки висококваліфікованих майбутніх фахівців. Від якості освітньої діяльності освітніх установ прямо залежить якість освіти молоді. Крім того на якість освіти насамперед впливають якості кадрового забезпечення і навчально-методичного комплексу, матеріально-технічна база, обсяги фінансово-економічного забезпечення, оптимально організований апарат управління.

Високий рівень освіти дає змогу людині розширити діапазон можливостей та зменшити кількість конкурентів на ринку праці, претендувати на високооплачувану роботу, підвищити шанси на вдалу трудову реалізацію.

Працівник з високим рівнем освіти може претендувати на роботу, яка вимагає високої кваліфікації. Разом з тим, він може погодитися тимчасово і на простішу роботу, якщо його приваблюють інші її параметри (зарібок, режим роботи, місцезнаходження і т.і.). Людина ж з невисоким рівнем освіти може розраховувати лише на просту некваліфіковану роботу, яка нерідко буває важкою, шкідливою, небезпечною, неприємною і т.і. Іншими словами, освіта розширює можливості вибору людини на ринку праці, підвищує її шанси на успішну трудову реалізацію та пристойні трудові доходи і зменшує ймовірність залишитися без роботи [6].

Без належного рівня освіти людина не має шансів реалізуватися в професійному житті, а тому вважаємо, що в сучасних умовах одним із найнеобхідніших етапів розвитку особистісних якостей молоді стає здобуття високого рівня та якості освіти.

Через зростання рівня освіти економічно-активного населення проявляється вагомий вплив освіти на формування конкурентних переваг трудового потенціалу певного регіону. Освіту можна розглядати як одну із основних форм інвестицій у людський капітал, оскільки саме завдяки професійній освіті людина може розкривати свої підприємницькі здібності та розвивати ділові навички.

Аналіз сучасних наукових досліджень дає змогу стверджувати, що важливим чинником формування теоретичних знань та практичних вмінь молодшої людини, а отже і її конкурентоспроможності, є система освіти.

Невід'ємною частиною соціального й економічного розвитку регіону вважаємо динамічний розвиток системи освіти, оскільки освіта здатна відновити трудовий потенціал регіону, який своєю чергою сприятиме інноваційному розвитку та модернізації економіки.

У формуванні конкурентоспроможності молодих фахівців заклади освіти відіграють визначальну роль, оскільки, як стверджує Леган І.М., саме у навчальному закладі молодь не тільки отримує професійні знання та навички, але й опановує мистецтво саморозвитку та самовдосконалення [10, с. 26].

Дослідження факторів, які впливають на формування конкурентоспроможності трудового потенціалу регіону, можливе лише за умови врахування особливостей соціально-економічного розвитку регіону, зокрема рівня розвитку системи освіти.

Сьогодні вітчизняний ринок освітніх послуг трансформується, адаптуючись під вимоги ринку; переглядає основні стандарти, пов'язані з питаннями підвищення якості освіти; змінює пріоритетні напрямки підготовки фахівців, враховуючи попит на спеціалістів; уточнює обсяги та практичну спрямованість знань, умінь і навичок.

Важко не погодитись з думкою про те, що цінність інституту освіти частково втрачено, оскільки освітні заклади, як вищі, так і професійно-технічні не відповідають вимогам сьогодення через застарілу матеріально-технічну базу, відсутність автономії та співробітництва з ринком праці і підприємницькими структурами, а тому не здатні забезпечити належний перехід молоді до трудової діяльності та конкуренції на ринку праці. Крім того, деякі освітні заклади готують спеціалістів, які не відповідають потребам ринку праці. На це опосередковано вказують дані рис. 3.

В останні роки вища освіта стала для української молоді формальним атрибутом, а не ознакою наявності високого рівня професійних знань та навичок. Вибір освітнього закладу для здобуття вищої освіти молоді люди часто пов'язують із престижністю або перспективою отримання в майбутньому високооплачуваної роботи, а можливості здобуття високопрофесійних теоретичних знань для реалізації свого трудового потенціалу взагалі не враховуються.

Висновки з проведеного дослідження. З розвитком технологій і становленням інформаційного суспільства освіта набуває значення одного із основних факторів формування та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів ринку праці, оскільки з кожним роком значно підвищуються вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня працівників.

Рівень та якість набутої професійної освіти особи вважаємо одними із основних чинників формування конкурентоспроможності молоді на ринку праці, які значною мірою впливають на можливість працевлаштування та одержання високої заробітної плати у майбутньому. Достатній рівень і якість професійної освіти молодшої людини може бути досягнутий лише за умови доступності якісних освітніх послуг на території проживання даної особи.

Від стану розвитку системи вищої освіти регіону також залежить конкурентоспроможність молоді на ринку праці, оскільки саме вища освіта покликана забезпечувати усі галузі суспільного життя освіченими, інтелектуальними та висококваліфікованими спеціалістами.

Література

1. Грішнова О. А. Людський розвиток: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 308 с.
2. Ромін А. В. Державне регулювання системи надання освітніх послуг вищими навчальними закладами України. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 2 (49). С.172-177. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-2/doc/2/07.pdf> (дата звернення 12.02.2019).
3. Дворецька Г. В. Соціологія: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2002. 472 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-8323.html> (дата звернення 12.02.2019).
4. Шевченко В. О. Освіта в системі відтворення робочої сили: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.01 / Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана». Київ, 2015. 253 с. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.01/2015/Shevchuk_dis.pdf (дата звернення 12.02.2019).
5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. (дата звернення 12.02.2019).
6. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник. 5-те вид., оновлене. Київ, 2011. 390 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/15666-711-osvta-baza-profesonalzatsotsialna-garantya.html> (дата звернення 12.02.2019).
7. Войналович І. А. Конкурентоспроможність робочої сили та освіта: взаємозв'язок понять. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/13-1.pdf> (дата звернення 12.02.2019).
8. Якімова Н. С. Підвищення конкурентоспроможності молоді в контексті подолання професійно-кваліфікаційного дисбалансу на ринку праці. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/22608/3/267-275.pdf>. (дата звернення 12.02.2019).

9. Державна служба статистики: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 12.02.2019).

10. Лєган І. М. Конкурентоспроможність молоді на ринку праці: шляхи забезпечення та напрями підвищення: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.07 / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. Київ, 2015. 258 с. URL: http://www.idss.org.ua/avtoref/2016_Legan_dis.pdf. (дата звернення 12.02.2019).

11. Грішнова О. А. Освіта як чинник людського розвитку і економічного зростання України. *Демографія та соціальна економіка*. 2004. № 1-2. С. 95-98. URL: <https://dse.org.ua/arhcrive/maglast.pdf> (дата звернення 12.02.2019).

12. Мельничук О. П. Освітня складова розвитку трудового потенціалу: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.07 / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. Київ, 2015. 261 с. URL: http://www.idss.org.ua/avtoref/2015_MelnichukOdis.pdf (дата звернення 12.02.2019).

References

1. Hrishnova, O.A. (2006), *Lyudskiy rozvytok* [Human development], tutorial, KNEU, Kyiv, Ukraine.
2. Romin, A.V. (2015), "State regulation of educational services system by higher educational establishments in Ukraine", *Theory and practice of public administration*, issue 2 (49), pp. 172-177, available at: URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-2/doc/2/07.pdf>. (access date February 12, 2019).
3. Dvoretzka, G.V. (2002), *Sotsiologhiya* [Sociology], textbook, KNEU, Kyiv, Ukraine, available at: <http://www.info-library.com.ua/books-text-8323.html>. (access date February 12, 2019).
4. Shevchenko, V.O. (2015), "Education in the system of reproduction of the work force", Dissertation of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.01, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, 253 p., available at: https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.01/2015/Shevchuk_dis.pdf. (access date February 12, 2019).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The law of Ukraine "About education" dated 05.09.2017 № 2145-VIII, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. (access date February 12, 2019).
6. Hrishnova, O.A. (2011), *Ekonomika pratsi ta sotsialno-trudovi vidnosyny* [Economics of Labor and Social-Labor Relations], textbook, Kyiv, Ukraine, available at: <https://westudents.com.ua/glavy/15666-711-osvta-baza-profesonalzatssotsalna-garantya.html> (access date February 12, 2019).
7. Voynalovich, I.A. (2017), "Competitiveness of labor force and education: the interconnection of concepts", available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/13-1.pdf> (access date February 12, 2019).
8. Yakymova, N.S. (2010), "Improving the competitiveness of youth in the context of overcoming the professional qualification imbalance on the labor market", available at: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/22608/3/267-275.pdf>. (access date February 12, 2019).
9. State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://ukrstat.gov.ua/>. (access date February 12, 2019).
10. Legan, I.M. (2015), "The competitiveness of the youth in the labor market: ways of support and directions of increase", Dissertation of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.07, Ptoukha institute for demography and social studies national academy of sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, available at: http://www.idss.org.ua/avtoref/2016_Legan_dis.pdf. (access date February 12, 2019).
11. Hrishnova, O.A. (2004), "Education as a factor in human development and economic growth in Ukraine", *Demography and social economy*, no. 1-2, pp. 95-98, available at: <https://dse.org.ua/arhcrive/maglast.pdf> (access date February 12, 2019).
12. Melnichuk, O.P. (2015), "The educational component of labor potential", Dissertation of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.07, Ptoukha institute for demography and social studies national academy of sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine. available at: http://www.idss.org.ua/avtoref/2015_MelnichukOdis.pdf. (access date February 12, 2019).

Стаття надійшла до редакції 25.02.2019 р.

Рецензент: д.е.н., професор Львівського національного університету імені Івана Франка В.І. Приймак